

ОЦІНКА ЕКОНОМІЧНОГО ТЯЖІННЯ НОРМАТИВІВ КАПІТАЛУ, ЛІКВІДНОСТІ ТА РИЗИКУ БАНКІВ

ПАПАІКА О. О., КОСОГОВ В. А.

УДК 336.564.2

Папаїка О. О., Косошов В. А. Оцінка економічного тяжіння нормативів капіталу, ліквідності та ризику банків

Визначено зміст дефініції економічного тяжіння нормативів капіталу, ліквідності та ризику банків. Статистична оцінка сили економічного тяжіння проведена на матеріалах банків, які репрезентують усі групи, на основі кореляційно-регресійного аналізу. Викладено методичні підходи до розрахунку регулятивного капіталу, нормативів достатності (адекватності) регулятивного капіталу, миттєвої та поточної ліквідності, максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента, досліджено характер і щільність їх взаємозалежності. Наведено лінійчатую гістограму питомої ваги частот ознаки статистично значущих коефіцієнтів кореляції пар економічних показників. Побудовано кореляційно-регресійні моделі, які дозволяють визначити силу економічного тяжіння показників і можуть використовуватися для прогнозування та планування банківської діяльності, для прийняття рішень щодо управління капіталом, ліквідністю, ризиками банку тощо.

Ключові слова: економічне тяжіння, нормативи, капітал, ліквідність, ризик, банк, оцінка.

Рис.: 1. **Табл.:** 2. **Бібл.:** 10.

Папаїка Олександр Олександрович – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри банківської справи, Донецький національний університет економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського (вул. Щорса, 31, Донецьк, 83050, Україна)

E-mail: bank@kaf.donduet.edu.ua

Косошов Владислав Анатолійович – Голова Правління ПАТ «УКРБІЗНЕСБАНК» (вул. Артема, 125, Донецьк, 83001, Україна)

E-mail: kosogov_va@mob.ubb.com.ua

УДК 336.564.2

Папаїка А. А., Косошов В. А. Оценка экономического тяготения нормативов капитала, ликвидности и риска банков

Дана дефиниция экономического тяготения нормативов капитала, ликвидности и риска банков. Статистическая оценка силы экономического тяготения проведена на материалах банков, которые представляют все группы, на основе корреляционно-регрессионного анализа. Изложены методические подходы к расчету регулятивного капитала, нормативов достаточности (адекватности) регулятивного капитала, мгновенной и текущей ликвидности, максимального размера кредитного риска на одного контрагента, исследованы характер и теснота их взаимозависимости. Приведена линейчатая гистограмма удельного веса частот признака статистически значимых коэффициентов корреляции пар экономических показателей. Построены корреляционно-регрессионные модели, которые позволяют определить силу экономического тяготения показателей и могут использоваться для прогнозирования и планирования банковской деятельности, для принятия решений относительно управления капиталом, ликвидностью, рисками банка.

Ключевые слова: экономическое тяготение, нормативы, капитал, ликвидность, риск, банк, оценка.

Рис.: 1. **Табл.:** 2. **Библ.:** 10.

Папаїка Олександр Олександрович – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри банківського дела, Донецький національний університет економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського (вул. Щорса, 31, Донецьк, 83050, Україна)

E-mail: bank@kaf.donduet.edu.ua

Косошов Владислав Анатолійович – Председатель Правления ПАО «УКРБІЗНЕСБАНК» (вул. Артема, 125, Донецьк, 83001, Україна)

E-mail: kosogov_va@mob.ubb.com.ua

UDC 336.564.2

Paipaika A. A., Kosogov V. A. Assessment of Economic Inclination of Norms of Capital, Liquidity and Bank Risks

The article gives definition of economic inclination of norms of capital, liquidity and bank risks. It provides statistical assessment of the force of economic inclination on the materials of banks, which represent all groups, on the basis of correlation and regression analysis. It states methodical approaches to calculation of regulatory capital, norms of sufficiency (adequacy) of regulatory capital, immediate and current liquidity, maximal size of the credit risk per one counteragent, studies the character and closeness of their interdependence. It shows a linear bar chart of the specific weight of frequencies of the indicator of statistically important ratios of correlation of pairs of economic indicators. It builds correlation and regression models, which allow determination of the force of economic inclination of indicators and could be used for forecasting and planning banking activity and for making decisions with respect to management of capital, liquidity and bank risks.

Key words: economic inclination, norms, capital, liquidity, risk, bank, assessment.

Pic.: 1. **Tabl.:** 2. **Bibl.:** 10.

Paipaika Aleksandr A. – Doctor of Science (Economics), Professor, Head of the Department of Banking, Donetsk National University of Economy and Trade named after M. Tugan-Baranovsky (vul. Shchorsa, 31, Donetsk, 83050, Ukraine)

E-mail: bank@kaf.donduet.edu.ua

Kosogov Vladislav A. – Chairman of the Board of PJSC «UKRBUSINESSBANK» (vul. Artema, 125, Donetsk, 83001, Ukraine)

E-mail: kosogov_va@mob.ubb.com.ua

В умовах банківської кризи гостро постала проблема порівняння капіталу з рівнем потенційних ризиків, пов'язаних не тільки з якістю активів, а й з іншими напрямками банківської діяльності та економічного середовища, зокрема ризиком ліквідності [1, с. 91]. Ще в кінці 2009 р. Базельський комітет з банківського нагляду опублікував попередній варіант нових світових стандартів, згідно з яким банки повинні мати достатній рівень капіталу високої якості, а також набір

високоліквідних активів для більш ефективного протистояння фінансовим потрясінням у майбутньому [2, с. 226]. В оновленій Базельській угоді створюється та пропонується міжнародна концептуальна основа для оцінки, стандартизації та моніторингу ризику ліквідності [3, с. 8]. Базелем III встановлено два обов'язкові параметри контролю за ризиком ліквідності: коефіцієнт ліквідного покриття та коефіцієнт чистого стабільного фінансування. Але конкретних вимог до капіталу для покриття

ризиків втрати ліквідності не існує, хоча є певні базові принципи, що враховують розрив строків погашення активів і зобов'язань банківських установ [4]. У науковій літературі активно обговорюються проблеми управління капіталом, ліквідністю, ризиками банків. У статті Колодізева О. М., Бойко Н. О. розглянуто фактори, що впливають на ліквідність і платоспроможність банку в умовах фінансової кризи, які сприяють прийняттю рішень для ефективного управління фінансовим становищем банку [5]. Криклій О. А., Рябіченко Д. О. систематизували підходи до управління ліквідністю банку, розробили та обґрунтували доцільність застосування адаптивної моделі [6]. Вовчак О. Д., Пірог В. В. обґрунтували доцільність удосконалення оцінки кредитоспроможності клієнтів на основі узагальнення провідного вітчизняного та світового досвіду [7]. Високо оцінюючи науковий доробок указаних авторів, слід акцентувати увагу на недостатньому рівні досліджень діалектики взаємозв'язку показників достатності капіталу, ліквідності та ризиків.

Метою статті є визначення економічного тяжіння нормативів капіталу, ліквідності та ризику банків на основі статистичних оцінок їх взаємозв'язку в контексті забезпечення ефективного управління банківською діяльністю.

На основі теорії інтерактивної економіки формується система інтерактивного управління як на рівні держави, так і на рівні господарських організацій [8, с. 93]. Вона доводить об'єктивність дії трьох законів розвитку соціальних та економічних процесів: розвитку систем будь-якої природи; економії часу, гравітації (соціально-економічного тяжіння) [9, с. 95]. У науковій літературі використовуються поняття «економічна сила» і «сила економічного тяжіння» [10, с. 11]. Під економічною силою розуміється дія одного ключового економічного показника на інший ключовий показник, подана кількісною оцінкою.

Для визначення економічного тяжіння нормативів капіталу, ліквідності та ризику банків використаємо традиційний інструмент дослідження характеру взаємозалежності економічних показників – кореляційно-регресійний аналіз, головними завданнями якого є: визначення форми зв'язку; вимірювання щільності (сили) зв'язку; виявлення впливу факторів на результативну ознаку. Джерелом аналізу є статистичні дані про динаміку економічних нормативів 22 банків, які репрезентують різні групи банків протягом II півріччя 2008 – 2011 рр., а саме:

H1 – регулятивний капітал – є сумою основного капіталу (капітал 1-го рівня) і додаткового капіталу (капітал 2-го рівня) за вирахуванням відвернень, коригується на суму перевищення нормативів H7 та H9;

H2 – норматив достатності (адекватності) регулятивного капіталу;

H4 – норматив миттєвої ліквідності;

H5 – норматив поточної ліквідності;

H7 – норматив максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента.

Норматив достатності (адекватності) регулятивного капіталу розраховується як відношення суми регулятивного капіталу банку до суми активів і сукупної від-

критої валютної позиції банку за всіма іноземними валютами та банківськими металами. Активи зменшуються на суму створених відповідних резервів за активними операціями, на суму забезпечення кредиту (вкладень у боргові цінні папери) безумовним зобов'язанням або грошовим покриттям у вигляді застави майнових прав, на суму дооцінки та зважуються на відповідний коефіцієнт ризику залежно від групи, до якої віднесено актив.

Норматив миттєвої ліквідності розраховується як відношення суми коштів на кореспондентському рахунку та в касі банку до суми залишків на поточних рахунках клієнтів і строкових коштів суб'єктів господарювання, фізичних осіб і небанківських фінансових установ, кінцевий строк погашення яких настав. Норматив поточної ліквідності – це відношення активів банку з кінцевим строком погашення до 31 дня до зобов'язань банку з таким же строком погашення.

Норматив максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента (або групи пов'язаних контрагентів) розраховується як відношення сукупної заборгованості за строковими депозитами, кредитами, факторингом і фінансовим лізингом, векселями, борговими цінними паперами, акціями, дебіторською заборгованістю, простроченими нарахованими доходами, 100 відсотків від суми позабалансових зобов'язань, виданих щодо одного контрагента (або групи пов'язаних контрагентів) до регулятивного капіталу банку.

Кореляційний аналіз в програмі Statistica проведено за допомогою модуля Statistics/ BasicStatistics/ CorrelationMatrices. Статистично значущі на рівні 0,05 коефіцієнти кореляції, виділені в кореляційній матриці на екрані червоним кольором, зведено в *табл. 1*.

На *рис. 1* наведено лінійчасту гістограму питомої ваги частот ознаки статистично значущих коефіцієнтів кореляції пар економічних показників.

Тісний кореляційний зв'язок між регулятивним капіталом і нормативом достатності (адекватності) регулятивного капіталу спостерігається у 16 банків, або у 72,73% їх загальної кількості. У 13 випадках коефіцієнт кореляції є додатним (при зростанні регулятивного капіталу збільшується норматив H2 і навпаки), у 3 випадках – від'ємним, що свідчить про прискорене зростання суми активів, зменшених на суму створених відповідних резервів за активними операціями, і сукупної суми відкритої валютної позиції банку за всіма іноземними валютами та банківськими металами (знаменник нормативу H2) порівняно з регулятивним капіталом (чисельник нормативу H2). У 15 банків (68,18% їх загальної кількості) спостерігається тісний кореляційний зв'язок пар H4/H5, H2/H7. Між нормативами миттєвої і поточної ліквідності у 14 банків має місце прямий зв'язок (при поліпшенні оперативної платоспроможності відбувається покращення перспективної), у 1 банку (Сведбанк) – зворотний (різноспрямована динаміка оперативної та перспективної платоспроможності). Між нормативами достатності (адекватності) регулятивного капіталу і максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента у 14 банків існує зворотний зв'язок (при зростанні

одного має місце скорочення іншого і навпаки), у 1 бан-ка (Дельта) – прямий зв'язок. У 12 банків (54,55% їх за-гальної кількості) спостерігається тісний кореляційний зв'язок пар Н2/Н4, Н1/Н7. У 10 банків має місце одно-стороння спрямованість нормативів достатності (адек-ватності) регулятивного капіталу і миттєвої ліквідності, у двох (Укресімбанк, Сведбанк) – різновекторна. У всіх банків відзначається різностороння динаміка регуля-тивного капіталу і нормативу максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента, що підтвер-джується від'ємними значеннями коефіцієнтів кореляції. Це є цілком закономірним, оскільки регулятивний капі-тал є знаменником нормативу Н7. У 10 банків (45,45% їх загальної кількості) статистично значущими є кореля-

ційні пари Н1/Н4, Н1/Н5, Н2/Н5, Н4/Н7. Описані вище закономірності поширюється на всі групи банків. Щодо особливостей певних груп, слід вказати на кореляційну пару Н5/Н7, яка є статистично значущою лише для банків 2 – 4 груп (8 банків, або 36,36% їх загальної кількості).

Встановлення причинно-наслідкових зв'язків між досліджуваними ознаками дозволило виявити фактори та вибрати серед них тих, які найбільше впливають на ре-зультативний показник. За результатами аналізу побудо-вано кореляційно-регресійної моделі, наведені в табл. 2.

Усі кореляційно-статистичні моделі є статистично значущими, їх можливо використовувати для вирішення практичних завдань: прийняття рішень, прогнозування, планування, нормування тощо.

Таблиця 1

Статистично значущі коефіцієнти кореляції між економічними нормативами банків

Назва банків	Кореляційна пара									
	Н1/Н2	Н1/Н4	Н1/Н5	Н4/Н5	Н2/Н4	Н2/Н5	Н4/Н7	Н1/Н7	Н2/Н7	Н5/Н7
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1 група										
Фінанси і Кредит	-0,76					0,44	0,44			
Приватбанк					0,59		-0,69	-0,91		
Промінвестбанк	0,67	0,59		0,87				-0,48	-0,64	
ПУМБ			-0,55	0,91		0,41				
Укресімбанк	0,9	-0,59		0,35	-0,45				-0,55	
Укрсиббанк	0,8	-0,49	0,39	0,47		0,63		-0,9	-0,94	-0,57
Частота	4	3	2	4	2	3	2	3	3	1
2 група										
Кредит-Дніпро	-0,46				0,49	0,44			-0,41	
Південний	0,93	-0,3		0,85			-0,48			-0,57
Сведбанк	0,53			-0,41	-0,58	0,44	0,53	-0,53	-0,89	-0,58
Універсал Банк	0,80		0,47	0,66			-0,43	-0,37	-0,44	-0,39
Хрещатик	0,38	0,40		0,42	0,38	0,68		-0,79	-0,64	
Дельта		-0,5	-0,46			0,30		0,40	0,36	
Частота	5	3	2	4	3	4	3	4	5	3
3 група										
Актив-Банк			0,45		0,70	-0,43	0,45		0,70	-0,43
Діамантбанк	0,48				0,63		-0,45			-0,48
Мегабанк	0,8			0,71	0,54		-0,59	-0,49	-0,64	-0,34
Піреус Банк	0,49	0,34	0,71	0,62		0,59			-0,65	
Південкомбанк	-0,40			0,62					-0,62	
Частота	4	1	2	3	3	2	2	1	3	2
4 група										
Платинум банк	0,74	0,54	0,84	0,58	0,72	0,74	-0,48		-0,56	-0,38
Златобанк		-0,51	-0,62	0,66	0,63			0,35		
Конверсбанк	0,41	0,71	0,45	0,78	0,35		-0,48	-0,42	-0,47	-0,39
Банк Місто	0,91							-0,55	-0,65	
Банк Камбіо			0,52	0,56	0,43		-0,36	-0,48	-0,65	
Частота	3	3	4	4	4	1	3	4	4	2
Загальна частота	16	10	10	15	12	10	10	12	15	8

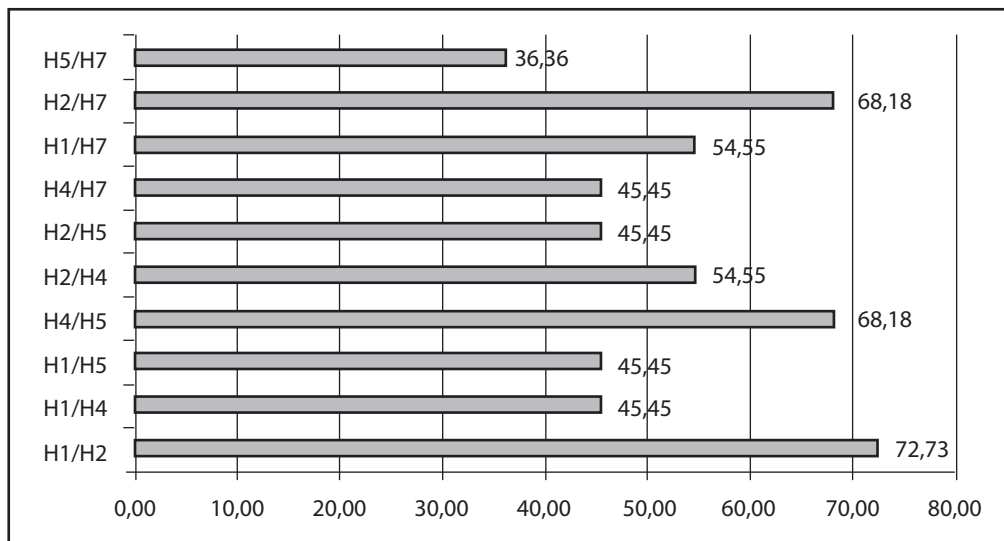

Рис. 1. Лінійчата гістограма питомої ваги частот ознаки статистично значущих коефіцієнтів кореляції пар економічних показників

Таблиця 2

Кореляційно-регресійні моделі економічного тяжіння нормативів капіталу, ліквідності та ризиків

Назва банків	Кореляційно-регресійна модель	Коефіцієнт детермінації R
Фінанси і Кредит	$H5=3,38*H2+28,17$	0,443
	$H4=12,87*H2-230,8$	0,441
Приватбанк	$H4=5,56*H2-1,52*H7+31,8$	0,779
Промінвестбанк	$H5=0,398*H4+43,27$	0,87
ПУМБ	$H5=2,09*H2+0,56*H4-4,91$	0,92
Укресімбанк	$H4=-0,945*H2+0,45*H5+68,0$	0,623
Укрсіббанк	$H5=2,57*H2+0,309*H4+10,59$	0,696
Кредит-Дніпро	$H5=0,364*H4+58,59$	0,512
Південний	$H5=1,025*H4+31,89$	0,845
Сведбанк	$H4=-2,46*H2+120,24$	0,591
	$H5=-1,67*H7+99,2$	0,577
Універсал Банк	$H5=0,51*H4+39,39$	0,66
Хрещатик	$H5=6,32*H2-25,23$	0,683
Дельта	$H4=-71,47*H1+221,9$	0,500
	$H5=0,139*H4+72,37$	0,421
Актив-Банк	$H4=6,15*H2-91,93$	0,699
	$H5=140,6*H1-2,33*H2+64,1$	0,629
Діамантбанк	$H4=2,11*H2+10,19$	0,631
	$H5=-2,42*H7+114,6$	0,430
Мегабанк	$H4=1,37*H2+0,695*H5-39,88$	0,797
Піреус Банк	$H5=131,4*H1+32,55$	0,715
	$H4=0,871*H5+13,41$	0,623
Південкомбанк	$H5=0,432*H4+62,53$	0,623
Платинум банк	$H5=5404*H1-2256$	0,836
	$H4=0,107*H5+62,44$	0,575
Златобанк	$H4=1,94*H2+0,145*H5-10,12$	0,790
Конверсбанк	$H4=13,42*H2+2,84*H5-473,7$	0,825
Банк Місто	$H2=53*H1+6,12$	0,913
Банк Камбіо	$H4=4,78*H2+0,42*H5-42,67$	0,648

В умовах банків Фінанси і Кредит і Хрещатик значною є сила економічного тяжіння нормативів ліквідності із нормативом достатності капіталу, а в банках Приватбанк, Сведбанк, Діамантбанк – до того ж із нормативом максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента. При цьому нормативи Н4 і Н5 не мають чітко вираженого зв'язку. Значно тяжіють один до одного нормативи миттєвої і поточної ліквідності банків: Промінвестбанк, Кредит-Дніпро, Південний, Універсал, Південкомбанк. Значною є сила економічного тяжіння нормативів ліквідності між собою і з нормативом достатності капіталу в умовах ПУМБ, Укресімбанку, Укрсиббанку, Мегабанку, Златобанку, Конверсбанку, Банку Камбіо. Для банків Дельта, Піреус, Платинум притаманний значний зв'язок нормативів ліквідності між собою і з регулятивним капіталом банку (значення коефіцієнтів перед нормативом Н1 розраховані виходячи з того, що регулятивний капітал представлений у млрд грн). У Актив-банку на додаток до вказаних економічних нормативів сила економічного тяжіння поширюється також на норматив достатності капіталу. Нормативи ліквідності Банку Місто не пов'язані між собою і з іншими економічними нормативами.

ВИСНОВКИ

1. Під економічним тяжінням нормативів капіталу, ліквідності та ризику банків розуміємо взаємну дію ключових економічних показників: регулятивного капіталу, нормативу його достатності (адекватності); нормативів миттєвої і поточної ліквідності; нормативу максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента. Сила економічного тяжіння показників кількісно виміряна коефіцієнтами кореляції.

2. Статистична оцінка сили економічного тяжіння проведена на матеріалах банків, які репрезентують всі групи. Найбільш поширеними є такі кореляційні пари: регулятивний капітал і норматив його достатності (адекватності); нормативів миттєвої і поточної ліквідності; нормативи достатності (адекватності) регулятивного капіталу і максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента.

3. За результатами проведеного аналізу побудовано статистично значущі кореляційно-регресійні моделі, які дозволяють визначити силу економічного тяжіння показників і можуть використовуватися для вирішення практичних завдань: прийняття рішень щодо управління капіталом, ліквідністю, ризиками, прогнозування і планування банківської діяльності тощо.

Перспективами подальших досліджень є удосконалення методичного підходу до оптимізації ліквідності та прибутковості банку. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Міщенко С. В. Удосконалення управління економічним капіталом банку з урахуванням ризику ліквідності / С. В. Міщенко // Вісник Університету банківської справи Національного банку України. - 2008. - № 3 - С.90-93.
2. Довгань Ж. М. «Базель III» у забезпеченні фінансової стійкості банківської системи / Ж. М. Довгань // Вісник Універси-

тету банківської справи Національного банку України. - 2011. - № 1(10). - С. 224 - 229.

3. Міщенко В. «Базель III»: Нові підходи банківського регулювання / В. Міщенко, А. Незнамова // Вісник НБУ. - 2011. - № 1. - С. 4 - 9.

4. Євдокименко В. К. Методи вимірювання величини банківських ризиків: перспективи застосування в українській банківській практиці [Електронний ресурс] / В. К. Євдокименко, Н. Р. Швець // Збірник наукових праць «Економічні науки». - 2010. - Вип. 6. - Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/znpn/2010_6/3_Metod.pdf

5. Колодізев О. М. Фактори, що впливають на ліквідність і платоспроможність банку в умовах кризи / О. М. Колодізев, Н. О. Бойко // Бізнес-інформ. - 2011. - № 2. - Т. 2. - С. 15 - 17.

6. Криклій О. А. Комплексний підхід до формування механізму управління ліквідністю банку на основі адаптивної моделі / О. А. Криклій, Д. О. Рябіченко // Бізнес Інформ. - 2012. - № 9. - С. 250 - 255.

7. Вовчак О. Д. Підвищення ефективності управління кредитними ризиками банків на основі використання сучасних методів оцінки кредитоспроможності позичальників / О. Д. Вовчак, В. В. Пірог // Бізнес Інформ. - 2011. - № 2. - Т. 2. - С. 7 - 10.

8. Черкасов В. І. Теоретико-методологічні основи інтерактивного управління в економічних системах / В. І. Черкасов // Бізнес Інформ. - 2009. - № 11. - Т.1. - С. 92 - 94.

9. Черкасов В. І. Інтерактивне управління конкурентоспроможністю вітчизняних підприємств / В. І. Черкасов // Бізнес Інформ. - 2010. - № 11. - С. 94 - 98.

10. Деркач І. О. Комплекс економіко-математичних моделей управління підприємством на засадах концепції левериджу: Автореф. дис... канд. екон. наук: 08.03.02 [Текст] / І. О. Деркач; Київ. нац. екон. ун-т. - К., 2005. - 20 с.

REFERENCES

Cherkasov, V. I. "Teoretyko-metodolohichni osnovy interaktyvnoho upravlinnia v ekonomichnykh systemakh [Theoretical and methodological foundations of economic governance in interactive systems]". *Biznes Inform*, vol. 1, no. 11 (2009): 92-94.

Cherkasov, V. I. "Interaktyvne upravlinnia konkurentospromozhnistiu vitchyznianskykh pidpriemstv [Interactive management of competitiveness of domestic enterprises]". *Biznes Inform*, no. 11 (2010): 94-98.

Dovgan, Zh. M. "«Bazel III» u zabezpechenni finansovoi stikosti bankivskoi systemy [ENGLISH «Basel III» u zabezpechenni finansovoi stikosti bankivskoi systemy]". *Visnyk Universytetu bankivskoi spravy Natsionalnoho banku Ukrainy*, no. 1(10) (2011): 224-229.

Derkach, I. O. "Kompleks ekonomiko-matematychnykh modelei upravlinnia pidpriemstvom na zasadakh kontseptsii leverydzh [Complex economic and mathematical models of enterprise management based on the concept of leverage]". *Avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk: 08.03.02*, 2005.

Kolodziev, O. M., and Boiko, N. O. "Faktory, shcho vplyvaiut na likvidnist i platospromozhnist banku v umovakh kryzy [Factors affecting the liquidity and solvency of the bank in a crisis]". *Biznes Inform*, vol. 2, no. 2 (2011): 15-17.

Mishchenko, S. V. "Udoskonalennia upravlinnia ekonomichnym kapitalom banku z urakhuvanniam ryzyku likvidnosti [Improvement of economic capital based on bank liquidity]". *Visnyk Universytetu bankivskoi spravy Natsionalnoho banku Ukrainy*, no. 3 (2008): 90-93.

Mishchenko, V., and Nieznamova, A. "Bazel III: novi pidkhody bankivskoho rehuliuвання [Basel III: new approaches to banking regulation]". *Visnyk NBU*, no. 1 (2011): 4-9.

Kryklii, O. A., and Riabichenko, D. O. "Kompleksnyi pidkhid do formuvannia mekhanizmu upravlinnia likvidnistiu banku na

osnovi adaptivnoi modeli [An integrated approach to managing bank liquidity mechanism based on adaptive model]". *Biznes Inform*, no. 9 (2012): 250-255.

Vovchak, O. D., and Piroh, V. V. "Pidvyshchennia efektyvnosti upravlinnia kredytnymy ryzykamy bankiv na osnovi vykorystannia suchasnykh metodiv otsinky kredytopromozhnosti pozychalnykiv [Improved management of credit risk through the use of modern

methods of assessing the creditworthiness of borrowers]." *Biznes Inform*, vol. 2, no. 2 (2011): 7-10.

Yevdokymenko, V. K., and Shvets, N. R. "Metody vymiryuvannia velychyny bankivskykh ryzykiv: perspektyvy zastosuvannia v ukrain-skii bankivskii praktytsi [Methods of measurement for the amount of bank risk: prospects for application in the Ukrainian banking practice]". Zbirnyk naukovykh prats «Ekonomiczni nauky». http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/znpn/2010_6/3_Metod.pdf

УДК 336.564.2

МЕХАНІЗМ ОПОДАТКУВАННЯ ОПЕРАЦІЙ БАНКІВ ІЗ ЦІННИМИ ПАПЕРАМИ

ПАПАЙКА О. О., НОСАЧОВА І. В.

УДК 336.564.2

Папайка О. О., Носачова І. В. Механізм оподаткування операцій банків із цінними паперами

Виявлено тенденції фондового ринку, які визначають операції банків із цінними паперами. Охарактеризовано динаміку інвестицій банків у цінні папери, фінансових результатів від операцій із ними, знецінення цінних паперів. Проаналізовано відносну вагу цінних паперів у активах банків, ефективність і ризику операцій банків із цінними паперами. Узагальнено форми схемних операцій із цінними паперами. Формалізовано підходи до розрахунку фінансових результатів від операцій із цінними паперами у податковій декларації з податку на прибуток банку. Надано критичну оцінку діючого механізму оподаткування операцій банків із цінними паперами в частині від'ємного фінансового результату, формування резервів. Запропоновано методичний підхід до визначення індивідуального ризику цінного папера на основі внутрішніх рейтингів. Визначено наслідки нових підходів до оподаткування фінансових результатів операцій з цінними паперами та формування резервів для розвитку фондового ринку.

Ключові слова: механізм, оподаткування, операції, банки, цінні папери, резерви, фінансові результати.

Табл.: 2. **Бібл.:** 10.

Папайка Олександр Олексійович – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри банківської справи, Донецький національний університет економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського (вул. Щорса, 31, Донецьк, 83050, Україна)

E-mail: bank@kaf.donduet.edu.ua

Носачова Ірина Вікторівна – Голова Державної податкової служби у м. Києві (вул. Шолуденка, 33/19, Київ, 04116, Україна)

E-mail: golova@kyivsta.gov.ua

УДК 336.564.2

Папайка А. А., Носачева І. В. Механізм налогообложення операцій банків з цінними бумагами

Виявлені тенденції фондового ринку, определяющие операции банков с ценными бумагами. Охарактеризована динамика инвестиций банков в ценные бумаги, финансовых результатов от операций с ними, обесценения ценных бумаг. Проанализирован относительный вес ценных бумаг в активах банков, эффективность и риски операций банков с ценными бумагами. Обобщены формы схемных операций с ценными бумагами. Формализованы подходы к расчету финансовых результатов от операций с ценными бумагами в налоговой декларации по налогу на прибыль банка. Дана критическая оценка действующего механизма налогообложения операций банков с ценными бумагами в части отрицательного финансового результата, формирования резервов. Предложен методический подход к определению индивидуального риска ценной бумаги на основе внутренних рейтингов. Определены последствия новых подходов к налогообложению финансовых результатов операций с ценными бумагами и формированию резервов для развития фондового рынка.

Ключевые слова: механизм, налогообложение, операции, банки, ценные бумаги, резервы, финансовые результаты.

Табл.: 2. **Библ.:** 10.

Папайка Александр Алексеевич – доктор экономических наук, профессор, заведующий кафедрой банковского дела, Донецкий национальный университет экономики и торговли им. М. Туган-Барановского (ул. Щорса, 31, Донецк, 83050, Украина)

E-mail: bank@kaf.donduet.edu.ua

Носачева Ирина Викторовна – Председатель Государственной налоговой службы в г. Киеве (ул. Шолуденко, 33/19, Киев, 04116, Украина)

E-mail: golova@kyivsta.gov.ua

UDC 336.564.2

Papaika A. A., Nosachova I. V. Mechanism of Taxation of Bank Operations With Securities

The article reveals tendencies of the stock market, which determine bank operations with securities. It characterises dynamics bank investments into securities, financial results of operations with them, and devaluation of securities. It analyses relative weight of securities in bank assets and efficiency and risks of bank operations with securities. It generalises forms of scheme operations with securities. It formalises approaches to calculation of financial results from operations with securities in the taxation declaration on the bank profit tax. It gives a critical assessment of the existing mechanism of taxation of bank operations with securities with respect to a negative financial result and formation of reserves. It offers a methodical approach to identification of individual risk of a security on the basis of internal ratings. It determines consequences of new approaches to taxation of financial results of operations with securities and formation of reserves for stock market development.

Key words: mechanism, taxation, operation, banks, securities, reserves, financial results.

Tabl.: 2. **Bibl.:** 10.

Papaika Aleksandr A. – Doctor of Science (Economics), Professor, Head of the Department of Banking, Donetsk National University of Economy and Trade named after M. Tugan-Baranovsky (vul. Shchorsa, 31, Donetsk, 83050, Ukraine)

E-mail: bank@kaf.donduet.edu.ua

Nosachova Irina V. – Chief of the State Tax Service in Kyiv (vul. Sholudenska, 33/19, Kyiv, 04116, Ukraine)

E-mail: golova@kyivsta.gov.ua